

(dokończenie ze str. 3)

Sprawa wspólnej infrastruktury badawczej napotyka jednak na liczne problemy, wśród których najważniejsze to szczupłość dostępnych środków, brak spójnych przepisów prawnych regulujących ten obszar oraz fizyczna lokalizacja nowych urządzeń. Zwraca się uwagę na konieczność uwzględnienia w dyskusjach dotyczących lokalizacji infrastruktury nowych krajów członkowskich, tak ze względu na realne potrzeby badawcze, jak też z powodów politycznych, traktując je jako element polityki spójności. Doświadczenie uczy, że dobra infrastruktura badawcza stanowi magnes dla wysokiej klasy specjalistów i młodych badaczy.

Uważa się, także iż należy poszukiwać nowych rozwiązań takich, jak np. tworzenie infrastruktury rozproszonych, zintegrowanych za pośrednictwem infrastruktur elektronicznych. Rozwiązanie takie sprzyjałoby integracji Europejskich i pozaeuropejskich infrastruktur naukowo-technicznych z nowymi generacjami technik elektronicznych.

fot. Bogdan Zimowski

Dr Nicolas Mann, Vice-President ALLEA, podczas sympozjum „European Research Area; New Perspectives” w PAU

3. Wzmocnienie instytucji badawczych

Akademia wyraża przekonanie, że należy użyć wszelkich dostępnych metod, aby wzmocnić europejskie instytucje badawcze. W niektórych krajach instytucje te powinny uzyskać znacznie wyższe finansowanie. Warto zauważyć, że uniwersytety i publiczne instytucje naukowo-badawcze realizują większość badań podstawowych i badań nad kwestiami o znaczeniu publicznym i pełnią rolę kulturotwórczą. Napotykać one jednak na szereg problemów wynikających w dużej mierze z ich słabego dostosowania się do warunków, w jakich uprawiane są współcześnie badania naukowe.

Podstawowe słabości mają charakter ograniczeń o charakterze instytucjonalnym. Należą do nich: rozproszenie zasobów, brak koordynacji działań, brak masy krytycznej dla podejmowania realizacji dużych projektów, sztywne instytucjonalne ramy funkcjonowania oraz brak związków z sektorem przedsiębiorstw. Uważa się, że skutki tych ograniczeń można zminimalizować dzięki wyposażeniu instytucji badawczych, głównie uniwersytetów, w prawdziwą autonomię w zakresie ich funkcjonowania, powiązaną z profesjonalizacją zarządzania i wzrostem odpowiedzialności kadry zarządzającej za podejmowane decyzje. Ponadto, uniwersytety powinny oprzeć swą działalność na trzech głównych, przenikających się wzajemnie priorytetach, a mianowicie: edukacja – badania – innowacja.

4. Przepływ wiedzy

Akademia uważa, że zdobywanie, rozpowszechnianie i wykorzystanie wiedzy stanowią podstawę systemu naukowo-badawczego. Postuluje się, że wiedza zdobyta

w rezultacie badań finansowanych ze środków publicznych powinna być ogólnie dostępna. Należy jednak rozwiązać problem praw do własności intelektualnej (patent wspólnotowy) oraz dostępu do zasobów wiedzy, z uwzględnieniem możliwości rozszerzenia tzw. *open access policy*.

Dr Rüdiger Klein,
Executive Director ALLEA,
podczas sympozjum
„European Research Area;
New Perspectives”
w PAU

fot. Bogdan Zimowski

5. Optymalizacja programów i priorytetów naukowo-badawczych

Akademia popiera stanowisko Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych, że jakość badań naukowych powinna być kryterium podstawowym w zakresie podejmowania decyzji o ich finansowaniu. Jednocześnie wyraża przekonanie, że istnieje potrzeba lepszego zdefiniowania sposobu określania Europejskich Priorytetów Badawczych, które stanowią podstawę Programów Ramowych. Krajowe programy badawcze powinny stać się istotnym elementem narodowej strategii w nauce i edukacji.

6. Otwarcie na świat

Akademia popiera koncepcję szerokiej międzynarodowej współpracy naukowej. Zwraca jednak uwagę na konieczność precyzyjnego określenia jej celów i zakresu. W szczególności współpraca ta powinna uwzględniać zagadnienia o charakterze globalnym, takie jak: energia, środowisko, badania kosmiczne, duże infrastruktury badawcze służące realizacji tych badań.

Podsumowanie

Dyskusja przeprowadzona w trakcie konferencji – w której udział wzięli przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Polskiej Rady Nauki, ESFRI, rektorzy polskich uniwersytetów, przedstawiciele Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności, reprezentanci resortowych instytutów naukowo-badawczych oraz pracownicy naukowcy, doktoranci i studenci – wykazała, że koncepcja utworzenia Europejskiej Przestrzeni Badawczej zyskała poparcie tych środowisk.

W dyskusji nie kwestionowano zasadniczo tej idei, lecz stawiano szereg pytań o możliwość jej realizacji, zwłaszcza w obliczu aktualnego kryzysu ekonomicznego. Wydaje się, że wiele zależy od zdecydowanego przywództwa politycznego w tym zakresie. Wszyscy uczestnicy tego kolejnego elementu integracji europejskiej powinni zaakceptować fakt, iż w nauce, tak jak w gospodarce, Europa będzie wystawiona na coraz ostrzejszą konkurencję w skali globalnej i aby jej sprostać, musi uruchomić mechanizmy promujące wysoką jakość własnych badań naukowych oraz dające efekt synergii: współpracę naukową, zarówno z udziałem partnerów pochodzących z krajów UE, jak i ze starannie wybranymi partnerami zewnętrznymi.

MARIA NOWAKOWSKA